

ARBEIDS- OG
INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

Rapport

Flertallsregjeringens samepolitikk

Samepolitiske tiltak i perioden 2005–2009

Flertallsregjeringens samepolitikk

Samepolitiske tiltak i perioden 2005-2009

Innhold

Flertallsregjeringens samepolitiske verdigrunnlag	4
St.meld. nr. 28 (2007–2008) <i>Samepolitikken</i>	4
Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet	5
Konsultasjonsavtalen m.m.	6
Samiske språk	7
Samiske kulturformål	8
Utdanning og forskning	9
Samiske perspektiver i barnevern, helse og omsorg.....	11
Regelverksutvikling og rettigheter	12
Næringer.....	14
Klimaendringer	16
Nordområdepolitikken	16
Sametingsvalget – ny valgordning.....	18
Samisk statistikk	18

Flertallsregjeringens samepolitiske verdigrunnlag

Regjeringen legger til grunn at staten Norge opprinnelig er etablert på territoriet til to folk, samer og nordmenn, og at begge folkene har den samme rett og det samme krav på å kunne utvikle sin kultur og sitt språk. Samepolitikken som føres skal tjene den samiske befolkningen slik at samisk språk, kultur og samfunnsliv skal ha en sikker framtid i Norge.

Retten til å kunne bruke samisk språk i møte med det offentlige og rett til opplæring i og på samisk er blant de viktigste rettighetene for samene som folk. Bevaring og styrking av samisk språk er av stor betydning for å verne og utvikle samisk kultur og livsform.

Grunnloven § 110 a og sameloven danner det nasjonale rettsgrunnlaget for regjeringens samepolitikk.

St.meld. nr. 28 (2008–2009) *Samepolitikken* er regjeringens viktigste samepolitiske dokument. Meldingen beskriver regjeringens omfattende planer for det videre arbeidet med samepolitikken. For regjeringens språksatsing vises det til *Handlingsplan for samisk språk* som ble lagt fram i mai 2009. Samepolitiske tiltak er for øvrig omtalt i ulike stortingsmeldinger og -proposisjoner og handlingsplaner fra regjeringen, samtidig som regjeringens samlede politikk har betydning for samene og for samisk kultur-, nærings- og samfunnsliv.

St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken*

St.meld. nr. 28 (2007–2008) Samepolitikken

St.meld. nr. 28 (2007–2008) *Samepolitikken* ble lagt fram i 2008. I meldingen fokuser regjeringen på betydningen av å styrke samisk språk og samiskspråklig informasjon i offentlig forvaltning og tjenesteyting. Regjeringen legger særlig vekt på ”hverdagspolitikken”, den praktiske integreringen av samiske hensyn i politikktutforming og tiltak på alle samfunnsområder og forvaltningsnivåer. Samtidig er det satt fokus på det samiske mangfoldet.

Det er de senere års samepolitiske utvikling som ligger til grunn for arbeidet med meldingen. Videre bygger meldingen på Soria Moria-erklæringen og de forpliktelser Norge har gjennom internasjonale konvensjoner og nasjonal lovgivning. Dette grunnlaget, sammen med et aktivt samarbeid med Sametinget, er hovedfundamentet for regjeringens politikk for å bevare og utvikle samisk språk og kultur i Norge.

Styringssignaler, tildelingsbrev, tilsyn m.m.

Regjeringen ønsker å prøve ut hvordan man på en bedre måte kan sikre at statlige etater ivaretar det samiske perspektivet i planleggingen av sin virksomhet og i utformingen av praktiske tiltak. I oppdragsdokumentet for 2008 til de regionale helseforetakene vektla Helse- og omsorgsdepartementet at samiske pasienters rett til

og behov for tilrettelagte tjenester etterspørres og synliggjøres i planlegging, utredning og når beslutninger tas. Arbeids- og inkluderingsdepartementet har i tildelingsbrevet for 2008 til Arbeids- og velferdsdirektoratet gitt føringer for etatens oppfølging av samiske brukere. Barne- og likestillingsdepartementet har gjennom tildelingsbrev presisert at det statlige barnevernet skal ivareta det samiske perspektivet og ha kunnskap om barnevernet i samisk kontekst. I 2009 vil det bli gjennomført tilsyn med samiskopplæringen i grunnskolen.

Sametingets formelle stilling og budsjettprosedyrer

Regjeringen og Sametinget nedsatte i 2005 en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å fremme forslag om etablering av nye budsjettprosedyrer mellom regjeringen og Sametinget, samt å utrede Sametingets formelle stilling i forhold til staten. Gruppen la fram sin rapport i 2007.

Sametinget ble høsten 2008 forelagt en skisse til nye budsjettprosedyrer. Sametinget har signalisert behov for mer tid til å vurdere foreliggende skisse og ev. foreslå alternative budsjettmodeller.

Regjeringen legger til grunn at sameloven bør endres for å tydeliggjøre Sametingets spesielle og frie stilling. Regjeringen har derfor satt i gang et lovarbeid og vil ta endelig stilling til spørsmålet om utskilling av Sametinget som et eget rettssubjekt når dette forslaget foreligger.

Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet

Samiske formål økt med 188,4 mill. kr

Det tildeles midler til samiske formål over flere departementers budsjetter. Samlet tildeling til samiske formål var i 2009 på ca. 785 mill. kr. En helhetlig framstilling av regjeringens samepolitikk og bevilgninger til samiske formål gis hvert år i publikasjonen *Bevilgninger til samiske formål i statsbudsjettet*. Regjeringen har i denne stortingsperioden økt bevilgningene til samiske formål med ca. 188,4 mill. kr. Bevilgningen til Sametinget er økt med 95,6 mill. kr, til ca. 334 mill. kr i 2009.

Bevilgningen til Sametinget til samiske kulturformål er i sin helhet økt med 29,4 mill. kr over fire år. Det er i 2009 bevilget 62 mill. kr til samiske kulturformål. Av en bevilgning på til sammen 8 mill. kr til arbeidet med handlingsplan for samisk språk over Arbeids- og inkluderingsdepartementets budsjett, ble Sametingets budsjett økt med 5 mill. kr. Til regjeringens arbeid med samisk språk ble det satt av 3 mill. kr.

Til etablering av et verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner og reiseliv ble det i 2008 bevilget 6,5 mill. kr. Bevilgningen ble ytterligere økt med 2 mill. kr i 2009, til 8,5 mill. kr. Det ble i 2008 bevilget 1,3 mill. kr til satsing på tradisjonell samisk kunnskap.

Samefolkets fond tas i bruk

Vedtektene for fondet ble fastsatt i 2006, og i 2007 vedtok Sametinget å ta Samefolkets fond i bruk. Regjeringen innfridde dermed sametingets forutsetninger for å ta i bruk fondet.

Konsultasjonsavtalen m.m.

Gjennomførte konsultasjoner

Det er i regjeringsperioden gjennomført mer enn 40 konsultasjoner mellom regjeringen og Sametinget innenfor de forskjellige departementers ansvarsområder. Jfr. st.meld. nr. 43 (2008-2009) Om Sametingets virksomhet i 2008. Erfaringene er positive og det er i stor grad funnet frem til omforente løsninger.

Veileder til konsultasjonsavtalen

Arbeids- og inkluderingsdepartementet utarbeidet i 2006 en veileder for myndighetenes konsultasjoner med Sametinget og ev. øvrige samiske interesser. Veilederen gir praktiske råd for gjennomføringen av konsultasjonene.

Retningslinjer for verneplanarbeid

Miljøverndepartementet og Sametinget fastsatte våren 2007 nærmere retningslinjer for konsultasjoner i saker om utarbeidelse av verneplaner, innenfor rammene av den generelle konsultasjonsavtalen.

Samarbeidsavtale Innovasjon Norge – Sametinget

Innovasjon Norge og Sametinget inngikk i februar 2009 en samarbeidsavtale om næringsutvikling i samiske områder. Samarbeidet skal bidra til å styrke utvekslingen av kunnskap om samisk kultur og næringsutvikling, samt få frem gode prosjekter som vil styrke verdiskapningen i næringslivet.

Samarbeidsavtale NVE – Sametinget

Norges Vassdrags- og energidirektorat (NVE) og Sametinget undertegnet i mars 2009 en samarbeidsavtale om konsultasjoner i konsesjonsaker ved bl.a. vind- og vannkraftutbygging i samiske områder. Samarbeidsavtalen angir nærmere hvordan konsultasjonene mellom NVE som konsesjonsmyndighet og Sametinget skal gjennomføres i praksis.

Samiske forhold i kommunesektoren

KS, Sametinget og regjeringen ble våren 2009 enige om at det skal nedsettes en arbeidsgruppe som skal se på samiske forhold i kommunesektoren.

Samiske språk

St.meld. nr. 35 (2007 – 2008)

St.meld. nr. 35 (2007 – 2008) *Mål og mening* omtaler samisk språk som kultur- og meningsbærer og fastslår at det er i en utsatt stilling. Regjeringen vil arbeide for å legge grunnlaget for en ny samisk språkpolitikk med et strategisk og helhetlig perspektiv på samisk språk og samfunn.

Handlingsplan for samiske språk

Regjeringens handlingsplan for samiske språk ble lagt frem i mai 2009.

Handlingsplanen, som inneholder 66 ulike tiltak, er utarbeidet i dialog og konsultasjon med Sametinget. Det har også kommet innspill til handlingsplanen fra en rekke ulike miljøer. Hovedmålet med handlingsplanen er å legge til rette for en trygg framtid for de samiske språkene i Norge – nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk. Et viktig mål er å få flere samiske språkbrukere. Handlingsplanens hovedfokus er å styrke innsatsen for de samiske språkene på ulike samfunnsområder – særlig innenfor opplæring, utdanning, offentlig tjeneste- og omsorgsyting, samt bruk og synliggjøring av samisk i offentlig sammenheng. Handlingsplanen skal ha en virketid på fem år. Det er bevilget 8 millioner kroner til oppfølgingen av handlingsplanen i 2009, hvorav Sametinget har fått 5 millioner. Regjeringen har i tillegg økt bevilgningen med 1,179 mill. kr i 2009 til Norges forskningsråd med tanke på styrket innsats for lule- og sørsamisk språk.

Utvidet forvaltningsområde for samelovens språkregler og økning av tospråklighetstilskuddet til kommunene

Kommunene Tysfjord (2006), Snåsa (2008), og Lavangen (1. oktober 2009) er innlemmet i forvaltningsområdet for samiske språk. Tospråklighetstilskuddet til kommunene og fylkeskommunene økte med 5 mill. kr ved utvidelsen av forvaltningsområdet i 2006, og med et tilsvarende beløp i 2008, samt en ytterligere økning på 1 mill. kr i 2009. Sametinget har i 2009 satt av 42,75 mill. kr i tospråklighetstilskudd til kommunene og fylkeskommunene innenfor forvaltningsområdet for samisk språk.

Østsamisk språk

Regjeringen har tildelt midler til østsamiske kultur- og språktiltak, og til et treårig prosjekt, *Skoltesamisk kultur over grensene*, som Østsamisk museum har prosjektansvar for. Prosjektet vil representere et styrket grenseoverskridende samarbeid mellom skoltesamiske miljøer og institusjoner i Norge, Finland og Russland.

Sør-samisk skoletilbud på Elgå

For å sikre et sørsamisk skoletilbud i Engerdal kommune, ble det fra 2008 tildelt midler til Elgå oppvekstsenter.

Minside på samisk

I 2006 ble innbyggerportalen Minside lansert. Med den har alle innbyggere fått sin egen skreddersydde side med offentlige elektroniske tjenester og dialog med offentlig forvaltning. På Minside får brukeren også innsyn i informasjon om seg selv i offentlige registre. Den samiske versjonen av Minside ble lansert samtidig med versjonene på bokmål, nynorsk og engelsk. Minside på samisk er fortsatt under utvikling.

Divvun

En elektronisk stavekontroll for brukere av nordsamisk og lulesamisk ble utarbeidet i 2007. Det gis også midler til et korrekturprogram for sørsamisk språk. Regjeringen finansierer sammen med Sametinget prosjektet *Divvun 2*, som både skal stå for vedlikehold og prøvedrift av stavekontroll for nordsamisk og lulesamisk, samt utvikling av en stavekontroll for sørsamisk.

Øversettertjeneste for regjeringen

Det skal etableres en fast oversettingstjeneste for samiske språk på www.regjeringen.no. Tjenesten blir knyttet til Departementenes servicesenter (DSS). Den vil bedre regjeringens nyhetstilbud til den samiskspråklige befolkningen, og sikre økt bruk av samisk i regjeringens dokumenter. Det forventes at tjenesten vil være operativ fra slutten av 2009.

Samiske kulturformål

Østsamisk museum i Neiden

Byggingen av Østsamisk museum i Neiden ble igangsatt i 2007 og bygget sto ferdig høsten 2008. Bygget har arealer til utstillinger, verksted og administrasjonslokaler. Kostnadsrammen ble i 2008 økt til 42 mill. kr. Østsamisk museum vil være en formidlingsarena for østsamisk/skoltesamisk kultur og historie, og en møteplass for skoltesamiske miljøer i Norge, Finland og Russland.

Ája Samisk Senter

Ája Samisk Senter i Kåfjord skal utvides med nye lokaler for museumsformål og samisk bibliotek. I 2008 og 2009 er det bevilget til sammen 9,7 millioner til prosjektering og byggestart.

Riddu Riddu – knutepunktstatus

Festivalen Riddu Riddu har fått knutepunktstatus for musikk fra 2009. Det innebærer et tilskudd fra Kultur- og kirke departementet på 1,5 mill. kr årlig.

Saemien Sijte

Saemien Sijte har et musealt ansvar for den sørsamiske kulturen. I den forbindelse har institusjonen behov for utvidelse av sine lokaler. Prosjektet skal finansieres av Nord-Trøndelag fylkeskommune og Snåsa kommune (infrastruktur) i tillegg til statlige bevilgninger over Statsbyggs budsjett. Institusjonene som skal lokaliseres i den nye bygningen skal betale husleie, som over tid vil dekke Statsbyggs kostnader ved prosjektet.

Samisk menighet i sørsamisk språkområde og samisk trosopplæring

En samisk menighet er opprettet i sørsamisk språkområde fra 1. januar 2009 som en fireårig prøveordning. Det opprettes et eget medlemsregister for menigheten, og det tas sikte på å gjennomføre valg på det første samiske menighetsrådet høsten 2009.

Trosopplæring for samiske barn og unge er en del av trosopplæringsreformen i Den norske kirke. Prosjektet "Tro, språk og kultur" ble gjennomført i Indre-Finnmark prosti i perioden 2004-2008, med den målsetting å utvikle trosopplæring forankret i samisk språk, kultur og historie, formidlet på barnas samiske morsmål. Som en del av prosjektet "Aktivitetsbasert trosopplæring på nett for samiske barn og unge", er det våren 2009 lansert et samisk nettsted (www.osko.no) på sør-, lule- og nordsamisk. Siden finnes også på norsk.

Økt pressestøtte – samiske dagsaviser

For å legge til rette for økt utgivelseshyppighet for de samiske avisene, er bevilgningen til samiske aviser økt med til sammen 8 mill. kr i 2008 og 2009 til 21,6 mill. kr. Dermed har regjeringen lagt til rette for to samiske dagsaviser, som utkommer på henholdsvis samisk (Ávvir) og norsk (Ságat).

Tilskudd til særegne samiske idrettsaktiviteter

Kultur- og kirke departementet har videreført det særskilte tilskuddet til opprettholdelse og videreutvikling av de særegne samiske idrettsaktiviteter som er en del av tradisjonell samisk kultur. I 2009 er tilskuddet på 600 000 kroner overført til Sametinget.

Utdanning og forskning

Stortingsmeldinger

Regjeringen har lagt fram flere stortingsmeldinger som har betydning for retningen i arbeidet med samiske språk, samisk barnehage, skole og lærerutdanning:

- St.meld. nr. 16 (2006-2007) ... og ingen sto igjen. Tidlig innsats for livslang læring gir en dokumentasjon av sosiale skjevheter i utdanningssystemet. Den peker på tidlig innsats og gjennomgående forbedringer av kvalitet i utdanningssystemet for å sikre at innbyggere i alle lag av samfunnet skal ha like muligheter til utdanning.
- St.meld. nr. 23 (2007-2008) *Språk bygger broer* tar for seg språkstimulering og språkopplæring for barn, unge og voksne. Her behandles utfordringer knyttet til å

sikre elevenes individuelle rett til samiskopplæring. Det gjelder bl.a. tilgang på kvalifiserte lærere, utvikling og produksjon av samiske læremidler, bedre tilbud innen fjernundervisning, samt bedre rutiner ved produksjon av læremidler.

- St.meld. nr. 31 (2007-2008) *Kvalitet i skolen* foreslår bl.a. at det kanaliseres mer ressurser til samiske læremidler, og at det gis økte ressurser for å gi forsterket opplæring i norsk/samisk på 1.–4. klassetrinn.
- St.meld. nr.11 (2008-2009) *Læreren. Rollen og utdanningen*. Regjeringen foreslår flere tiltak for å legge til rette for økt rekruttering til samisk lærerutdanning, og tiltak for å stimulere til at flere lærerstudenter inkluderer samisk som et av fagene i sin utdanning.
- St.meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*. Regjeringen foreslår blant annet at det skal avsettes midler til utvikling av språkkompetanse og kompetanse i samisk tradisjonelt arbeid hos personale i samiske barnehager/barnehager med samiske barn.

Kunnskapsløftet samisk

Midler til samisk utdanningsadministrasjon skal nyttes til drift av Sametingets avdeling for opplæring, språk og kulturproduksjon m.m. og til produksjon og utvikling av læremidler for samiske elever i barnehage, grunnskole og videregående opplæring, samt til spesialpedagogisk støtte på det samiske området. Videre tildeles midler til drift av samiske skoler og internater, og det gis tilskudd til opplæring i og på samisk for elever i grunnopplæringen. Sametinget har fastsatt det samiske innholdet i de nasjonale læreplanene for grunnopplæringen, og vedtatt det samiske innholdet i forskrifter til flere nasjonale læreplaner. Sametinget vedtok i 2008 en ny strategisk plan for læremiddelutvikling for perioden 2009–2012.

Et viktig grep med hensyn til kunnskapsformidling om samiske forhold er det samiske innholdet i *Kunnskapsløftet*. I arbeidet med læreplanene for *Kunnskapsløftet* er det lagt vekt på at alle elever i grunn- og videregående skole skal tilegne seg grunnleggende kunnskaper om samisk historie, kultur og samfunnsliv.

Samiske veivisere – en permanent ordning

Prosjektet *Samiske veivisere*, som ble igangsatt i 2004, ble i 2008 gjort til en permanent ordning.

Samisk vitenskapsbygg i Kautokeino

Samisk vitenskapsbygg står ferdig til skolestart i 2009. Brukerne av vitenskapsbygget vil være Samisk høyskole, Sametinget, Studentsamskipnaden i Indre Finnmark, Samisk pedagogisk støttefunksjon, Kompetansesenter for urfolks rettigheter – Gáldu, Internasjonalt fag- og formidlingssenter for reindrift og Samisk arkiv.

Økt satsing på samisk forskning

Norges forskningsråd erstattet i 2007 det samiske forskningsprogrammet med et nytt program. Programperioden er utvidet fra fem til ti år. Det nye programstyret er utvidet med representasjon fra samiske forskningsmiljøer i Sverige og Finland. Programmet er finansiert av midler fra Kunnskapsdepartementet og Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Fra 2008 ble den årlige tildelingen til Norges forskningsråds samiske program II økt for å styrke urfolksforskning i nordområdene. Forskningsrådets program for samisk forskning er økt fra 2009 til forskningsinnsats på lulesamisk og sørsamisk språk, bl.a. stipendiatstillinger på doktorgradsnivå.

Tradisjonell kunnskap – forskningsprosjektet Árbiediehtu

Regjeringen har avsatt midler for å styrke arbeidet med kartlegging, dokumentasjon og videreføring av samers tradisjonelle kunnskap, slik dette følger av Konvensjonen om biologisk mangfold, art. 8 (j). Midlene er tildelt Samisk høyskoles pilotprosjekt *Árbiediehtu – kartlegging, bevaring og bruk av samisk tradisjonell kunnskap*.

Samiske perspektiver i barnevern, helse og omsorg

Flerkulturelt barnevern

Barne- og likestillingsdepartementet har satt i gang et arbeid for å endre forskrift om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling og forskrift om fosterhjem. Dette for å styrke at kontroll med samiske barns kultur og språk blir ivaretatt i barnevernsinstitusjoner og fosterhjem.

Barne- og likestillingsdepartementet vil gjennom et flerårig kunnskaps- og kompetanseprogram som ble iverksatt i 2007 bidra til å styrke kommunenes kompetanse om bl.a. barnevern i samiske områder. Rapporten *Kunnskapsstatus og kunnskapsbehov for barnevernet i samiske områder av Norge* ble ferdigstilt i 2008. Rapporten skal brukes som en del av kunnskapsgrunnlaget for å ta i bruk noen utvalgte metoder som tar kulturelle hensyn. Dette følges opp av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Det er fra 2008 startet et videreutdanningstilbud kalt *Barnevern i et minoritetsperspektiv* etter initiativ fra Barne- og likestillingsdepartementet.

NAV-reformen

Innen 2010 vil stort sett alle landets kommuner, sammen med Arbeids- og velferdsetaten, ha etablert felles lokale NAV-kontor. Kontorene vil ha oppfølgingsansvar også for samiske brukere. Det samiske perspektivet gjenspeiles i tildelingsbrevet for Arbeids- og velferdsdirektoratet for 2009, bl.a. ved at behovet for kompetanse i samisk språk og kultur vurderes særskilt ved etableringen av nye NAV-kontor i kommuner med samisk befolkning. Etaten skal gjennomføre lokale brukerundersøkelser i samiske forvaltningsområder. Det skal redegjøres for erfaringene med gjennomførte tiltak overfor samiske brukere, herunder informasjon på www.nav.no og annet

informasjonsmateriell, oversetting av lover, forskrifter mv., samt resultater fra brukerundersøkelser i samiske forvaltningsområder.

Rapporten *Samisk språk i NAV* ble utarbeidet i regi av Arbeids- og velferdsetaten for å utrede og foreslå tiltak som best mulig kan ivareta behovet til brukere med samisk språk i arbeids- og velferdsforvaltningen. Disse tiltakene er reflektert i tildelingsbrev til Arbeids- og velferdsetaten.

Samisk språk og kultur i kriminalomsorgen

Kriminalomsorgens oppmerksomhet har hittil i hovedsak vært rettet mot tiltak for å ivareta muligheten til å benytte og bevare samisk språk. Regjeringen har i St.meld. nr. 37 (2007–2008) *Straff som virker* tatt initiativ til en gjennomgang av soningsforholdene for samiske innsatte og domfelte. Man ønsker å kartlegge behovet for ressurser eller spesielle tiltak for samiske domfelte ut over tilrettelegging for bruk av eget språk. Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS), har som mål å rekruttere flere samisktalende betjenter.

Regelverksutvikling og rettigheter

FNs urfolkserklæring

FNs generalforsamling vedtok 13. september 2007 en erklæring om urfolks rettigheter. Erklæringen er ikke et folkerettslig bindende dokument, men den legger viktige føringer i det videre arbeidet for å fastslå hvilke rettigheter urfolk har. Norske myndigheter har deltatt aktivt i arbeidet med urfolkserklæringen siden starten i 1984. I dette arbeidet har regjeringen hatt et nært samarbeid med Sametinget, som hele tiden har vært representert i den norske delegasjonen til forhandlingene i FN.

Regjeringen har gitt 500 000 kr i tilskudd i 2009 til Gáldu – Kompetansesenteret for urfolks rettigheter til et prosjekt for å se på de praktiske sidene ved implementering av samisk selvbestemmelse på ulike områder, som for eksempel utdanningsfeltet.

Finnmarksloven og Finnmarkskommisjonen

Finnmarkslovens bestemmelser om Finnmarkseiendommen, med overtakelse av grunnarealene fra Statskog SF, trådte i kraft 1. juli 2006. Et sentralt element i den brede enigheten om finnmarksloven var at det skulle opprettes en kommisjon for å kartlegge eksisterende bruks- og eierrettigheter som samer og andre har opparbeidet seg i Finnmark. Finnmarkskommisjonen ble oppnevnt i mars 2008 med sekretariat i Tana.

Samerettsutvalget II

Samerettsutvalget la i 2007 frem NOU 2007: 13 *Den nye sameretten*, som inneholder en rekke forslag om ny lovgivning og endringer i eksisterende lover om samers rettslige stilling mht. retten til og disponering og bruk av land og vann i samiske bruksområder utenfor Finnmark fylke. Utvalget la samtidig frem NOU 2007: 14 *Samisk naturbruk og*

rettssituasjon fra Hedmark til Troms, med ulike historiske bakgrunns-utredninger. NOU 2007: 13 ble sendt på høring i 2008. Saken er nå under behandling.

Kystfiskeutvalget

I forbindelse med behandlingen av finnmarksloven ba Stortinget regjeringen foreta en utredning av samers og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark. Konsultasjoner med Sametinget munnet ut i et mandat for et utvalg som skulle utrede samers og andres rett til fiske i Finnmark. Kystfiskeutvalget for Finnmark avga sin innstilling, NOU 2008: 5 *Retten til fiske i havet utenfor Finnmark*, i 2008. Innstillingen ble sendt på høring. Saken er nå under behandling, og det er innledet konsultasjoner med Sametinget.

Ny havressurslov

I 2007 la regjeringen frem forslag til ny havressurslov, jf. Ot.prp. nr. 20 (2007–2008). Som en del av arbeidet med proposisjonen ble det gjennomført konsultasjoner med Sametinget, både på politisk og administrativt nivå, og det ble gjort tilføyelser, endringer og justeringer i lov- og proposisjonstekst for å imøtekomme Sametingets posisjoner. Havressursloven trådte i kraft 1. januar 2009.

Ny naturmangfoldlov

Regjeringen la i april 2009 frem forslag til ny naturmangfoldlov, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008–2009). Før dette ble det gjennomført konsultasjoner med Sametinget om spørsmål som berører samiske interesser. Konsultasjonene førte til endringer i lov- og proposisjonstekst. Sametinget ga, på bakgrunn av helheten i lovforslaget, tilslutning til Ot.prp. nr 52 (2008–2009). Loven trådte i kraft 1. juli 2009. Unntatt fra ikrafttredelse 1. juli er lovkapittel IV om fremmede organismer.

Lokal forvaltning av fisket i Tanavassdraget

Miljøverndepartementet har opprettet et utvalg som skal utrede lokal forvaltning av fisket i Tanavassdraget i tråd med finnmarksloven. Hensikten er å gi rettighetshavere og lokalbefolkning størst mulig innflytelse over fiskeforvaltningen. Utvalget består i hovedsak av representanter for kommunene og lokale interesser. Rapport og tilrådninger skal foreligge innen 1. november 2009.

Ny plan- og bygningslov – Sametingets innsigelsesrett

Regjeringen la i 2008 fram forslag til ny plan- og bygningslov, jf. Ot.prp. nr. 32 (2007–2008). Den nye plandelen av plan- og bygningsloven ble vedtatt i 2008 og trådte i kraft 1. juli 2009. I tråd med forslaget fra Planlovutvalget er det fastsatt at Sametinget kan fremme innsigelse dersom en plan får ”vesentlig betydning for samisk kultur eller næringsutøvelse”.

Ny minerallov

I mars 2009 la regjeringen frem forslag til ny minerallov, jf. Ot.prp. nr. 43 (2008–2009). Loven ble vedtatt i juni og trer i kraft 1. januar 2010. I den nye loven styrkes urfolksinteressene. Det har vært gjennomført konsultasjoner med Sametinget om forslag til ny minerallov, men det var ikke mulig å komme til enighet om helheten i lovforslaget. Uenigheten har i hovedsak dreid seg om utforming av bestemmelsen om urfolksvederlag ved mineralvirksomhet, og spørsmålet om det skal gis egne regler for ivaretagelse av samiske interesser utenfor Finnmark nå, eller i forbindelse med oppfølgingen av Samerettsutvalget II.

Ny reindriftslov

I januar 2007 fremmet regjeringen forslag til ny reindriftslov, jf. Ot.prp. nr. 25 (2006–2007). Loven trådte i kraft 1. juli 2007. Reglene mht. hvem som kan eie rein i det samiske reinbeiteområdet er innskjerpet, ved at alle former for eierforhold i disse områdene bl.a. krever at eieren er av samisk ætt. Det kreves særskilt tillatelse fra myndighetene for å dispensere fra dette kravet.

Nordisk samekonvensjon

En ekspertgruppe oppnevnt av ministrene med ansvar for samiske saker og sametingspresidentene i Finland, Sverige og Norge la i 2005 frem et utkast til en nordisk samekonvensjon. Utkastet var på høring våren 2006. En arbeidsgruppe med representanter fra aktuelle departementer og Sametinget avleverte i 2007 en rapport med vurdering av forholdet til gjeldende folkerettslige forpliktelser og gjeldende nasjonal rett. Til minister- og sametingspresidentmøtet høsten 2009 forberedes det et felles forslag om hvordan ev. forhandlinger om en samekonvensjon kan gjennomføres.

Reinbeitekonvensjon Norge – Sverige

Forhandlingene om en ny reinbeitekonvensjon ble tatt opp igjen i 2005, etter at Norge og Sverige ble enige om et nytt mandat for videre forhandlinger. Disse forhandlingene ble sluttført i februar 2009. Delegasjonene kom da til enighet om utkast til konvensjon med tilhørende vedtekter for de felles forvaltningsorganer som foreslås opprettet og områdeprotokoll med den geografiske områdefordelingen. Forhandlingsresultatet er overlevert regjeringene i de to land for videre oppfølging.

Næringer

Implementering av ny reindriftslov

Reinbeitedistriktene gjør et arbeid med nye bruksregler. Reglene blir et sentralt verktøy i arbeidet med å utvikle en bærekraftig reindrift. De skal bl.a. gi nærmere regler om fordeling av beiter mellom siidaer, om reintall, bruk og vedlikehold av gjerder og fellesanlegg, bruk av motoriserte kjøretøy, etc. På dette grunnlag vil det foreligge forslag om reintall ut fra det beitearealet som siidaene i distriktet disponerer.

Reindriftens arealer i planprosesser

Regjeringen har styrket det tverrsektorielle samarbeidet med sikte på å legge til rette for en større grad av helhetstenking i forhold til arealforvaltning innenfor de samiske reinbeiteområdene. Det er opprettet et interdepartementalt prosjekt under ledelse av Landsbruks- og matdepartementet for å få økt oppmerksomhet og kunnskap om arealforvaltning og reindrift, og legge til rette for en bedre sikring av reindriftens arealer. Reindriften vil også bidra til å sikre forsvarlig og fleksibel beitebruk. Verdiklassifisering av reindriftens arealer gjennom arealbrukskart skal på en bedre måte sikre og synliggjøre områder hvor reindriftnæringen har særlige beite- og bruksinteresser. Dette vil også bedre den kommunale planleggingen. Den nye plan- og bygningsloven forplikter planmyndighetene til å ivareta naturgrunnlaget for samisk reindrift. Nye regler om medvirkning og krav om planprogram skal sikre at reindriftens interesser kommer tidlig inn i planprosessen.

Sørsamisk tamreindrift

Miljøverndepartementet har i samråd med Landbruks- og matdepartementet nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere tiltak og gi råd til myndighetene for å bedre situasjonen for den sørsamiske tamreindriften i Nord-Trøndelag.

Verdiskapingsprogram for næringskombinasjoner og reiseliv

Verdiskapingsprogrammet for næringskombinasjoner og reiseliv ble etablert i 2008. Programmets innhold og organisering har vært tema for konsultasjoner med Sametinget. Programmet forvaltes av Sametinget, som utformer programbeskrivelse med nærmere prioriteringer. Hovedmålsettingen er å fremme levedyktige virksomheter, og bidra til en bærekraftig utvikling i samiske samfunn.

Forvaltning av kongekrabbe

I St.meld. nr. 40 (2006–2007) *Forvaltning av kongekrabbe* legges grunnlaget for en omforent nasjonal strategi for fremtidig forvaltning av kongekrabben. Dette berører sentrale sjøsamiske områder. Regjeringen har som prinsipp at de som er mest berørt av ulemper kongekrabben fører med seg, skal ha førsteretten til å utnytte denne ressursen.

Strukturpolitikk for fiskeflåten

I St.meld. nr. 21 (2006–2007) *Strukturpolitikk for fiskeflåten* foreslo regjeringen bl.a. at strukturkvoter skal tildeles med en varighet på 20 år (25 år for allerede tildelte strukturkvoter). Videre ble det foreslått å utvide strukturkvoteordningen til også å omfatte fartøy i lengdegruppen 11 til 15 meter, og kvotetakene i kystfiskeflåten ble foreslått senket. Som en del av meldingen ble det gjennomført konsultasjoner med Sametinget. Forslagene ble satt i kraft i 2007.

Klimaendringer

Klimatilpasningsutvalget

Regjeringen oppnevnte i 2008 et utvalg som skal utrede samfunnets sårbarhet og behov for tilpasning til konsekvensene av klimaendringene. Det skal se på utfordringene og foreslå tiltak for hvordan samfunnet best skal forberedes på et annet klima i fremtiden. Utvalget består av eksperter fra forskning, næringsliv og offentlig forvaltning og skal avlevere sitt arbeid høsten 2010. Samiske interesser er representert i utvalget.

Klimatoppmøtet i København

Sametinget deltar i planleggingen og forberedelsene av klimatoppmøtet og skal være med i statens delegasjon.

Forskningsprosjektene EALÁT og CEAVVI

Norges forskningsråd har tildelt midler til det internasjonale forskningsprosjektet EALÁT. Det er en oppfølging av Arktisk råds klimarapport (ACIA), som dokumenterer hvordan urfolk har tilpasset seg tidligere klimaendringer. Prosjektet ledes av Samisk høyskole og ser på hvordan reinbeitearealer i Arktis påvirkes av klimaendringer. Det er gitt egne midler til delprosjektet CEAVVI for å samle inn og dokumentere snøens endringer og den kunnskap som finnes i reindriften om klimatiske forhold og klimatilpasninger.

Klimaendringer – konsekvenser for landbruk og reindrift i samiske områder

Effekten av klimaendringer gir utslag for landbruk og reindrift i samiske områder, jf. St.prp. nr. 76 (2008-2009). St.meld. nr. 39 (2008-2009) *Klimautfordringene – landbruket en del av løsningen*, tar for seg en rekke utfordringer vedrørende klima. Regjeringen foreslår her en rekke positive klimatiltak for landbruksbasert næringsliv i samiske områder.

Nordområdepolitikken

Regjeringens nordområdestrategi

Regjeringen lanserte i 2006 sin nordområdestrategi med hovedformål å skape bærekraftig vekst og utvikling i nordområdene. Her er urfolksdimensjonen sentral. Regjeringen har jevnlig kontakt og dialog med Sametinget. Urfolksspørsmål er tatt opp i det bilaterale samarbeidet med Russland, og innenfor regionale samarbeidsordninger som barentssamarbeidet og Arktisk råd.

Folk til folk-samarbeid

Arbeidet med å bedre vilkårene for grensepassering i nord vil lette samhandlingen mellom urfolk og aktuelle samarbeidspartnere i nordområdene. Regjeringen har gitt støtte til samarbeidsprosjekter som retter seg mot samiske og andre urfolksmiljøer i

Arktis, Russland og Norge innenfor samarbeidet i Arktisk råd, og prosjektsamarbeid med Nordvest-Russland. Det ytes også støtte til urfolks deltakelse i Arktisk råd, Barentsrådet mv.

Regjeringen har også gitt støtte til oppbygging og utvikling av Samiske institusjoners nordområdenettverk i urfolksspørsmål ved Árran i Tysfjord, til etableringen av et helårig formidlingssenter for nordlige folks kunst og kultur ved Riddu Riddu i Kåfjord, og til åpningen av Urfolkenes internasjonale polarår i Kautokeino i 2007, samt bidratt med midler til arrangementer under den 19. samekonferansen i Finland i 2008. Det er opprettet en stilling for urfolksspørsmål ved det internasjonale Barentssekretariatet i Kirkenes. Over kultur- og kirke departementets budsjett er det også satt av 1 mill. kr i 2009 til ferdigstillelse av Wilps Nisga'a/Nisga'a huset på Riddusletta.

Den 4. Verdenskongressen for reindriftsfolk

Det er bevilget midler til gjennomføring av verdenskongressen for reindriftsfolk i 2009. Kongressen samlet delegater og mandater fra 28 reindriftsregioner rundt hele det sirkumpolare området innenfor ni nasjonalstater.

Det internasjonale reindriftssenteret

Det internasjonale fag- og formidlingssenteret for reindrift ble åpnet høsten 2005 i Kautokeino. Senterets driftsbevilgningen ble økt og gjort permanent fra 2007.

Barents 2020 og Nordområdestipend

Som et ledd i vektlegging av kunnskap i og for nordområdene, har regjeringen doblet tildelingene til Barents 2020 i 2007 til 20 mill. kr. En ny arena for samarbeid om kunnskapsproduksjon mellom norske og utenlandske kompetansemiljøer, næringslivsinteresser og myndighetsorganer vil ha betydning også for samiske interesser. Det etableres en ordning med Nordområdestipendier for studier ved nordnorske læresteder.

Nye byggesteiner i nord – videre nordområdesatsing

Regjeringens videre nordområdesatsing *Nye byggesteiner i nord* ble presentert i mars 2009. I denne er urfolksdimensjonen ett av regjeringens syv satsningsområder. Regjeringen vil legge til rette for at urfolk selv gis vilkår for å delta i prosessene og kan nyttiggjøre seg de muligheter framtidig utvikling i nord kan gi.

Interreg i samiske områder – delprogrammet Sápmi 2007-2013

Interreg IV A Nord (europeisk territorielt samarbeid) omfatter delprogrammet Sápmi (2007 – 2013). I Norge inngår fylkene Finnmark, Troms, Nordland og Nord- og Sør-Trøndelag samt Elgå Reinbeitedistrikt i Hedmark fylke. Målet for programmet Sápmi er å forsterke det samiske kultur- og næringslivet ved å gi forutsetninger for et bredere og mer strukturert næringslivssamarbeid.

Sametingsvalget – ny valgordning

En ny valgordning gjelder fra og med sametingsvalget i 2009. Ordningen med større og færre valgkretser forventes å forenkle avviklingen av sametingsvalget. Målet er økt valgdeltakelse, samt større legitimitet og status for Sametinget.

Sametingets ungdomsutvalg har hatt en egen kampanje for å bidra til at samisk ungdom melder seg inn i Sametingets valgmanntall og stemmer ved sametingsvalget. Regjeringen har støttet kampanjen, og gitt midler til oversettelse av Avis i Skolens valghefter til nord-, lule- og sørsamisk.

Samisk statistikk

Statistisk sentralbyrå har utgitt Samisk statistisk årbok i 2006 og 2008. Faglig analysegruppe for samisk statistikk ble opprettet i 2007. Mandatet er å gi en årlig oversikt over utviklingstrekk i det samiske samfunnet. Målet er å styrke grunnlaget for vurderinger og beslutninger i konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Publikasjonen *Samiske tall forteller 1* ble utgitt i 2008 av faglig analysegruppe.

Utgitt av:
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Omslagsbilde:
Lemet-Ailu Holmestrand

Trykk:
Departementenes servicesenter 08/09 - 200

